

Odborné stanovisko: Tramping jako prvek nemateriálního kulturního dědictví a jeho kulturně historické hodnoty

Vypracovali: PhDr. Karel Altman, CSc., PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D.

Preamble

Odborné stanovisko je vypracováno na základě žádosti Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky ze dne 11. 2. 2025, č. j. SR/0308/LI/2025-1. Stanovisko se vyjadřuje ke kulturně-historickým, paměťovým, etnologickým a dalším souvisejícím charakteristikám trampingu, jiné aspekty jeho provozování nehodnotí. Stanovisko zpracovali PhDr. Karel Altman, CSc., výzkumný pracovník Oddělení pro výzkum kulturního dědictví Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., se specializací na každodennost, volnočasové aktivity a tramping a PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D., vedoucí výzkumný pracovník a ředitel Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., se specializací na nemateriální kulturní dědictví a dějiny lesů a lesnictví.

1. Definice trampingu

Tramping představuje kulturní fenomén, který je možné v závislosti na kontextu klasifikovat jako subkulturu, hnutí mládeže rozvinuté do vícegenerační podoby, způsob trávení volného času, sportovní aktivitu, projev moderní lidové kultury nebo i životní styl (*srov. Altman 2003: 259-261; Randák - Krško - Mareš - Pohunek - Špringl 2020: 13-18*).

Český tramping coby svérázný fenomén je a vždy byl svobodným putováním a tábořením ve volné přírodě a s využitím celé řady typických, jinde nevídaných atributů. Nikdy nebyl a dodnes není pouhou zábavní aktivitou, naopak je to značně složitý, vnitřně strukturovaný kulturně-společenský jev vykazující celou řadu specifických projevů, jev, který má mnohem větší přesah do každodennosti naší národní komunity a jenž se mnohým svým nositelům stal životním krédem či životním stylem.

Tramping má pro své nositele a i širší národní komunitu významné identitotvorné prvky, je mezigeneračně předáván a neustále se vyvíjí. V ucelené podobě se tramping (v globálním srovnání) rozvinul pouze na teritoriu současné České republiky a částečně na Slovensku. Je bytostně spjat s domácím přírodním prostředím a tradičními způsoby využívání krajiny. V tomto smyslu se tramping jednoznačně jeví jako prvek (tzv. statek) nemateriálního kulturního dědictví hodný ochrany a zachování ve smyslu *Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO ze 17. října 2003* (<https://mk.gov.cz/umluva-o-zachovani-nematerialniho-kulturniho-dedictvi-cs-300>), která v České republice vstoupila v platnost 18. května 2009 a je právně závazná. Ačkoli tramping zatím nebyl oficiálně zařazen na příslušné seznamy (regionální, národní) chráněných statků, lze jej považovat za živou součást českého nemateriálního kulturního dědictví, která vyrůstá spontánně z lidových aktivit i dlouhodobé tradice, a do

budoucná se dá očekávat, že bude takto uznán i oficiálně (*srov. Břeň 2023*), neboť znaky nemateriálního kulturního dědictví dle příslušné Úmluvy naplňuje.

2. Základní rysy trampingu

Ačkoli se podoby trampingu mohou odlišovat v závislosti na osobní a lokální interpretaci, sdílí několik základních rysů. Těmi jsou zejména nízká míra organizovanosti (zpravidla nejvýše na úrovni jednotlivých tramských osad, které jsou uskupeními přátel často bez formální registrace), důraz na neformální vztahy, pobyt v přírodě spojený s pěším cestováním a tábořením, romantická a exotizující estetika (např. vytváření exoticky a „dobrodružně“ znějících přezdívek a místních jmen, někdy až recesisticky tematizovaná estetika Divokého západu) a také vědomé přihlášení se k historii, části tradic a vnějších projevů trampingu. Mezi ty patří zejména specifické prvky v oděvu a výstroji, tramská hudba, slang, zvyky a festivity, etiketa, typy provozovaných aktivit (vandry, potlachy, výroční ohně), architektura (chataření, otevřené campy, pietní místa) a umělecká a výtvarná tvorba (*Mann 1985; Pohunek 2011; Pohunek 2018; detailně Altman 2024*). Výše uvedené rysy byly českému trampování vlastní od počátků v první třetině 20. století i v následujících etapách rozvoje a do značné míry charakterizují tramskou subkulturu dodnes. Tramping se proto jeví jako krajně variabilní statek nemateriálního kulturního dědictví, nadto dynamicky se vyvíjející, což platí zejména o jeho současné podobě.

3. Dějiny trampingu

Počátky trampingu je možné datovat do doby první světové války a 20. let 20. století. Prvními trampy byli vesměs mladíci z Prahy, kteří měli zkušenosti se skautingem nebo různými formami turistiky a vyrazili tábořit převážně do jižního okolí města. První známá tramská tábořiště tohoto typu ve Svatojánských proudech (Vydří tábor, Vydří doupe) z roku 1916 dala v roce 1918 vzniknout první uznávané tramské osadě jménem Ztracená naděje (*Antony 2022: 16-19*).

Český tramping tak má značně dlouhou historii a lze jej bezesporu považovat v etnologickém smyslu za tradici. Zároveň nelze než konstatovat, že k autentické (a identitotvorné) podobě trampingu patří i jistá míra kontroverze (která však nepřekračuje např. limity dané Úmluvou o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO). Toto ambivalentní postavení trampingu vyplývá ze samé jeho podstaty - volného táboření (včetně nocování) v přírodě. Právě tento rys tramského hnutí do značné míry v minulosti ovlivňoval postoje státních úřadů ke trampingu. Co do intenzity restrikcí měl přístup administrativních orgánů a jejich aparátu k trampingu proměnlivý charakter - tramping byl mlčky a zcela tolerován, víceméně trpěn, ale také nárazově nebo i soustavně a se značnou mírou brutality represivního aparátu potírán (*Altman 2000: 223-224*). A to za všech režimů (první Československá republika, nacistická okupace, éra státního socialismu, období po roce 1989). V daných obdobích existovaly rozdíly v motivacích, které vedly státní aparát k potlačování tramského hnutí (např. mocensko-ideologické, environmentální). Represivní akce však vždy jen prohlubovaly sebevnímání trampů jako komunity s vlastními tradicemi a identitou a z dlouhodobého hlediska lze represivní přístup k trampingu považovat za zcela neúčinný.

3.1 Od táboření přes stanaření k výstavbě chat

Původní stanové campy, případně nocležiště s jednoduchými konstrukcemi, se postupně tam, kde to bylo možné, transformovala v chatové osady, které se staly charakteristickým fenoménem prvorepublikového trampingu. Zároveň ale měl tramping i další větve, včetně tzv. stanařské, v jejímž rámci k budování soukromých chat nedocházelo a pro kterou bylo charakteristické spíše udržování jednoduchých campů (*Pohunek 2018: 404-405*). Do konce 20. let 20. století se tramské hnutí etablovalo i v dalších oblastech Čech, Moravy a Slezska a také v menší míře na Slovensku.

3.2 Vztah většinové společnosti k trampingu

Přes etapu morální paniky, kdy jako nový masový fenomén vzbuzovalo tramské hnutí generačně podmíněné obavy části veřejnosti, se během 30. let stalo etablovanou součástí české kultury - pobyt na tramské osadě nebo „čundr“ v tramském duchu už byl obecně přijatelnou rekreační aktivitou a značné popularity dosáhla také tramská píseň, které se věnovaly desítky interpretů. Tramské osady, které opakovaně navštěvovaly svá oblíbená místa nebo chaty, se také postupně stávaly navzdory svému „výletnickému“ charakteru akceptovanou součástí místních komunit, včetně kulturního společenského života; přes občasnou rivalitu se tramping také stále prolínal s různými skautskými a woodcrafterskými organizacemi (*Randák - Krško - Mareš - Pohunek - Špringl 2020: 55-64, 105-122*).

Druhá světová válka přinesla částečná omezení, nepředstavovala ale zásadní vybočení ze směru vývoje prvorepublikového trampingu (*srov. Randák - Krško - Mareš - Pohunek - Špringl 2020: 232-238; Altman 2024*). Výraznější přelom je možné datovat až do 50. a zejména 60. let 20. století. Tramské hnutí, které komunistický režim vnímal jako typ obtížně kontrolovatelné chuligánské aktivity, se více otevřelo personálnímu i ideovému vlivu zakázaného skautingu a zároveň se stalo vhodným prostorem pro seberealizaci silné poválečné generace, která se nechtěla organizovat v ČSM (*Randák - Krško - Mareš - Pohunek - Špringl 2020: 256-266; Altman 2024*). Šedesátá léta tak byla dobou vzniku stovek nových tramských osad, které ale většinou už nezakládaly osady chatové a namísto toho ve „stanařském“ stylu upřednostňovaly pobyt a nocování na volně přístupných campech nebo zcela bez zázemí. Vzhledem ke změně majetkových poměrů byla svolení s tábořením často vyjednávána přímo s hajnými namísto vedení velkých státních organizací, v jejichž majetku s pozemky nacházely, a docházelo také k výraznému rozšíření trampingu do oblastí s bývalým německým osídlením (*Pohunek 2018: 406-407; Randák - Krško - Mareš - Pohunek - Špringl 2020: 295-299; Altman 2024*). Tato silná generace s sebou přinesla řadu nových občanských iniciativ vznikajících zdola, ať už šlo o dobrovolnická sdružení, práci s dětmi a mládeží nebo například vznik fenoménu country a folkových hudebních festivalů.

V průběhu 60. let 20. století i během tzv. normalizace přistupoval komunistický režim k trampingu různými způsoby, na jedné straně jej toleroval a pokoušel se jej integrovat do schválených organizací, na straně druhé se snažil udržet kontrolu zejména nad nejmladší tramskou generací a postihoval některé její aktivity, jako například masivní rozvoj tramské

kulturně-samizdatové scény, ke kterému došlo po zákazu většiny trampských časopisů vzniklých v průběhu „pražského jara“ roku 1968. Zároveň byl tramping součástí pestrého spektra příbuzných činností a forem sdružování, mezi něž patřily tábornické oddíly vedené ve skautském duchu nebo rodící se environmentální hnutí jako Tis a Brontosaurus (*Randák - Krško - Mareš - Pohunek - Špringl 2020: 274-284; 401-448; Jehlička - Smith 2017: 84-91; Náhlík 2017*).

Po roce 1989 ztratil tramping díky nárůstu možností seberealizace, ale leckdy i z materiálních důvodů (*srov. Altman 2000: 233-234*), podobu masové rekreační a sportovní aktivity, přetrval ale jako vícegenerační subkultura, která má jak svá tvrdá jádra s vyhraněnou identitou a přístupem k pobytu v přírodě, tak i volnější podoby participace.

3.3. Dědictví českého trampingu a jeho dějinný význam

Trampování praktikovaly po mnoho desetiletí pravděpodobně až desetitisíce českých (a také slovenských) trampů několika generací. Trampská subkultura vždy vykazovala maximálně neformální rysy, počet trampů nebyl nikdy nikde přesně evidován. Předchozí období více než stoletého rozvoje trampingu však zanechala současným trampům významný odkaz. Daný kulturní jev se za léta své existence pozoruhodně vytříbil a jeho tradice jsou systematicky mezigeneračně (někdy až ritualizovaným způsobem) předávány dnešním nositelům trampingu, aby v něm pokračovali a dále jej rozvíjeli. Fenomén českého trampingu však přináší významné sebeidentifikační prvky nejen pro jeho přímé nositele, ale také obecně pro českou společnost, dědictví trampingu se výrazně prolíná do české populární kultury a umělecké tvorby (*Altman 2024*).

Obecně je možné říci, že se tramping během své více než stoleté existence podílel na utváření vztahu české veřejnosti k přírodě a rozvoji lokálních aktivit včetně kulturních i environmentálních, kromě toho ale zasáhl českou společnost, krajinu a populární kulturu i dalšími způsoby, například zaváděním další vrstvy pomístních jmen (*k tomu srov. Stein 2009*). Uchovává si přitom původní, povětšinou neorganizovaný, neformální a apolitický charakter.

4. Místa trampování

Český tramping je obecně charakterizován jako spontánní putování krajinou se svobodným tábořením ve volné přírodě a s rozvíjením specifických zvyklostí, rituálů a festivů (např. konání tzv. slezin, potlachů i více či méně spontánních vystoupení trampských umělců).

Tramping jako takový byl pěstován na příhodných místech; tato příhodnost se ovšem v průběhu času - během stoleté existence trampování - jeví jako proměnlivá. Zatímco v počátcích trampingu byla trampy vyhledávána zejména vhodná místa v bezprostředním okolí velkých měst, odkud se rekrutovali (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň ad.), záhy začali mířit i do vzdálenějších lokalit (například do jižního povodí Vltavy, do Posázaví, na Českomoravskou vysočinu, na Berounku, Svratku, Svitavu, Oslavu, Jihlavu, Střelu aj.). Teritoriální koncentrací trampských aktivit vznikaly v některých končinách českých zemí ucelené, leckde velmi rozlehlé a vyhraněné, oblasti považované za trampské regiony neboli teritoria (*Altman 2024*).

Etablované regiony vykazovaly a dodnes vykazují množství typických znaků a jejich existence je fixována v povědomí tramské subkultury ale i širší veřejnosti. K těmto oblastem patří i Kokořínsko, které mělo a má pro trampy mimořádný význam, což dokládají četná historická svědectví. Způsob pobytu a pohybu trampů v této oblasti měl ovšem různou podobu. Místním, tj. středočeským a severočeským trampům se stal tento kraj regionem pravidelného a častého pobývání, zpravidla víkendového. Ale neméně význam měl vždy i pro trampy, kteří sem mířili jen výjimečně, jednorázově, a to i ze vzdálených míst českých zemí nebo i ze Slovenska. Tito trampové přistupovali k těmto „svátečním“ návštěvám v rámci svých „velkých vandrů“, konaných obvykle jednou za rok, nejčastěji v letní sezóně; věhlas oblasti upoutal jejich pozornost a přiměl je k výpravě. Krajina je však mohla zaujmout natolik, že sem poté, po získání první zkušenosti, mířili každoročně, leckdy po dlouhé roky.

V tramské subkultuře se dokonce postupně vyprofiloval i specifický typ nositele trampingu, zvaný v jejím rámci „pískomil“, což byla osoba s oblibou rozvíjející tramské aktivity v prostředí skalních měst (která jsou v České republice převážně pískovcová). Vedle trampů spjatých s Českým rájem, Adršpachem, Broumovskými stěnami, Českým Švýcarskem či s oblastí Touloupcových maštalí sem patřili a dodnes patří zejména trampové vázaní na rozsáhlé skalní území zvané Roverské (někdy psáno Rowerské) skály neboli Roverky, tedy oblasti Kokořínska. Tramping v pískovcových oblastech měl v lecčem blízko k horolezectví, rozvíjenému právě ve skalních městech. Oblasti s výrazným podílem pískovcových skalních útvarů hrály obecně v tramském povědomí mimořádně významnou roli. Oblast Roverských skal pak zaujímala mezi těmito regiony obzvlášť významné místo, a to od 20. let 20. století, zejména pak po celou druhou polovinu 20. století.

5. Historie trampingu na Kokořínsku

Nejstarší zmínky o přítomnosti trampů na Kokořínsku se vztahují k chatám Sunshine a Stříbrník. Chatu Sunshine si postavil pozdější žurnalista, spisovatel a cestovatel Géza Včelička u Liběchova (*Krško 2017: 175*) a chatu Stříbrník ve Vojtěchově (Vojtěchodolu) si zřídila v roce 1924 parta šesti pražských trampů (*Hurikán 1933: 14*). K roku 1929 se pak datuje vznik chatové osady Harakoko (Harasov-Kokořín), která existuje dodnes.

Tramské aktivity na Kokořínsku ale obvykle neměly podobu pobytu v soukromých chatách a chatových osadách. K lehčím formám provozování trampingu existuje v tomto regionu z první poloviny 20. století jen málo pramenů, dokládá jej ale například stížnost Klubu českých turistů na „divoké trampy“ tábořící v lesích, směřovaná okresnímu hejtmanovi v červnu 1940 (*SOka Mělník, fond OÚ Mělník, kt. 703*). Ve 30. letech také jezdily tábořit k Máchovu jezeru některé tramské osady ze severních Čech (*Vonka 2010: 4*) a další prvorepublikové osady jsou doloženy epigraficky, i když s menší mírou jistoty (*viz např. Pohunková 2020:31*).

Další etapu rozvoje trampingu na Kokořínsku lze datovat do závěru 50. let a počátku 60. let 20. století. Jde zároveň o období, které je možno v mnoha ohledech považovat za výrazněji kontinuální se současností, protože mnohé tramské osady z této doby působí v regionu dodnes. Například už v roce 1958 tak začala do okolí Konrádova zajíždět osada Bílé skály z Kralup nad

Vltavou spolu s dalšími spřízněnými partami včetně pražských. Členové Bílých skal původně našli zázemí v bývalé sokolské chatě a dalších staveních, brzy ale začali využívat dodnes existující tábořiště v Údolí Bílých skal (Mery 2013; Mery 2014). Významnou roli hrála také železniční trať 097/087 přes Blíževedly, po které do oblasti směřovali trampové zejména z Teplic, Litoměřic a dalších severočeských měst. Zmínit lze například T. O. Howgh, T. O. Modrá perla nebo T. O. Key-Way, jejíž camp poblíž Hvězdy je udržován dodnes (Jonny 2008; Henry 2009; Sam 2011).

V průběhu 60. let 20. století docházelo také ke vzniku trampských sdružení, která propojovala více osad a přispívala k utváření specifického charakteru trampingu v oblasti. K roku 1964 lze zmínit založení Spojených trampských osad Sever (STO) sdružujících zejména trampy z Teplicka, Ústecka a Děčína (v současnosti se užívá spíše názvu Trampské osady Severu, zkráceně T. O. S.), kteří často jezdili i na severní Kokořínsko. Z prostředí „Stovky“ pak vycházely další iniciativy jako založení děčínské pobočky Tisu - Svazu na ochranu přírody a krajiny nebo Rover Clubu na Hrádku (Helfenburku) u Úštěka (Vonka 2010:15-16). Rover Club (též Rower-Club, zkráceně Roveři) se zrodil roku 1966 za výrazného přispění památkáře a muzejníka Františka „Rančera“ Fišera a jeho cílem bylo vytvoření „trampské rezervace“ na Hrádku, kde by se trampové o hrad starali a zároveň získali prostor pro své aktivity. Tato dobrovolnická akce umožnila provedení archeologických výzkumů na hradě i konzervaci zříceniny a její součástí byla i záchrana roubeného špýcharu z Lukova, který byl určen ke zbourání, ale byl převezen do areálu hradu a jako cenná památka lidové architektury zrenovován.

Činnost „Roverů“ postupně skončila s nástupem normalizace, František Fišer byl jako katolický kněz v roce 1974 zatčen a uvězněn za nepovolené provozování bohoslužeb na své chalupě „Ranč 7D“ v Jiřetíně pod Jedlovou. Trampové, včetně výrazných osobností hnutí, jako byl například Jaroslav Velinský - Kapitán Kid, ale Hrádek navštěvovali i nadále a správy hradu se postupně ujala nová skupina dobrovolníků. Toto období zároveň zanechalo své stopy třeba i v toponomastickém obrazu regionu - kromě vzniku lokalit, jako byl trampský camp R7D poblíž Hvězdy, došlo také k postupnému etablování dnes již zažitého oronyma Roverské skály (Gabriel - Panáček - Podroužek 2011: 397-407, 447-451; Vonka 2010: 7, 26-28; viz též Hák 2018).

V 60. letech 20. století a během normalizace byl tramping v regionu zároveň předmětem zájmu bezpečnostních složek. Již zmíněná T. O. Bílé skály byla monitorována a postihována od roku 1962 (ABS, KR-625320 MV), intenzita zásahů, které v různé míře probíhaly i průběžně z iniciativy místních orgánů SNB, dále stoupla po roce 1976 v rámci celostátní bezpečnostní akce „Hurikán“ (Randák - Krško - Mareš - Pohunek - Špringl 2020: 418-448). Demolice trampských campů prováděné v režii StB a VB někdy zřejmě vedly i k poškození skalních obydlí, která byla trampy využívána (Pohunková 2020: 29). V roce 1976 se také řada tradičních trampských lokalit v regionu stala součástí nově zřízené CHKO Kokořínsko. Trampské aktivity ale pokračovaly, přičemž kromě již zmiňovaných osad oblast stejně jako předtím navštěvovaly i stovky dalších trampů, jejichž činnost je patrná z frekvence výskytu trampských campů v terénu, ale která je méně zmapována z historického a etnografického hlediska (srov. např. Vejoun 2010; Tom 2010; Kompas 2011). Aktivní trampská osada Severská dvojka, kterou tvořili potomci místních

civilních zaměstnanců, vznikla i ve vojenském újezdu Ralsko vyhrazeném pro potřeby sovětské armády (Šantora 1995).

Kokořínsko zůstalo významným trampským regionem i po roce 1989 a trampské campy byly a jsou také pravidelně navštěvovány dalšími osobami s podobným způsobem pobytu v přírodě, jako jsou dětské tábornické oddíly nebo horolezci. Kromě pokračování činnosti starších osad docházelo po roce 1989 i ke vzniku nových uskupení a aktivit, často navazujících na místa a dění z předchozí etapy. Zmínit zde lze například okruh trampů kolem campu Soví hrad u Mšena a výroční recesistické akce Modré knížky pořádané tradičně na Vlhošti. Kokořínsku se také vyhnula vlna rušení trampských campů probíhající na počátku 21. století v NP České Švýcarsko a CHKO Český ráj, neoficiální pokus o podobný zásah v roce 2008 vedl ke vzniku sdružení Roverští patrioti, které usilovalo o reprezentaci trampingu zejména v oblasti Roverských skal. Problémy trampů spojené s jejich přítomností na Kokořínsku reflektovalo na přelomu nultých a desátých let 21. století i tištěné periodikum *Vitamín Kř. Trampský časopis pro všechny pískomily* (prezentované současně i v elektronické podobě), šířeji zaměřené na úskalí trampování ve vybraných územích s atraktivními skalními útvary. V současnosti přináší informace o trampingu v regionu časopis Roverská sosna a také webové stránky nazvané Roverky.cz.

6. Závěry: Kokořínsko v kontextu trampingu jako nemateriálního kulturního dědictví

Kokořínsko je jednou z výrazných oblastí provozování trampingu a regionem, kde je na řadě míst možné doložit silnou trampskou tradici dlouhodobě ovlivňující krajinu předcházející vzniku CHKO a zároveň tradici stále živou. Její těžiště přitom nespočívá v chatovém osadnictví, jako například v místech vzniku trampingu jižně od Prahy a poté leckde jinde v různých trampských teritoriích roztroušených po celém území České republiky, ale spíše ve volném pohybu přírodou, setkávání různých trampských skupin a využívání zavedených tábořišť (kempů neboli „campů“), a to i trampy ze vzdálených lokalit. Tramping zde byl přítomen už před 2. světovou válkou, v současné podobě ale navazuje zejména na poválečný vývoj, kdy zde nebyl potlačován tak výrazně jako v jiných srovnatelných regionech. Z etnologického a obecně kulturně-historického hlediska je v tomto ohledu region cenný a zajímavý zejména pro jeho následující aspekty:

- Jde o krajinu, která dlouhodobě slouží k provozování trampingu a ve které se nachází poměrně hustá síť trampských nocovišť i dalších objektů a míst paměti (např. epigrafické památky, místa spojená s působením významných osob hnutí). Platí přitom, že tato „trampská krajina“ má význam především jako celek díky tomu, jak je využívána, i když její jednotlivé prvky mohou zanikat, vznikat nebo přesouvat se. Existence této sítě trampských lokalit zároveň vybízí trampy k dalšímu objevování a poznávání krajiny jako takové.
- Tramping se na Kokořínsku v některých případech zapojuje do života místních komunit (společné kulturní akce, brigády) a zároveň má vlastní tradice a festivity vázané na jednotlivá místa. Někteří trampové a skupiny trampů dlouhodobě se vracějící na Kokořínsko nejsou pouze výletníky, ale zároveň aktéry působícími v regionu po desítky

let; jsou zapojeni do místních sítí mezilidských vztahů. Je poměrně časté, že své oblíbené lokality vnímají jako „domovské“ a mají k nim úzce osobní vztah.

- Některé z trampy využívaných lokalit dobře demonstrují proměny vztahu české veřejnosti k přírodě a památkám, trampové zde představují další kulturní horizont reprezentující nové formy využívání jednotlivých míst. Jako příklady je možné uvést například hradní zříceniny (zejm. Hrádek - Helfenburk), některé převisy s pestrou historií osídlení (Mamučák) nebo skalní obydlí (Rozbořenka, Relich u Klemperky). Působení trampů v kontextu památkové ochrany těchto míst nemusí být vždy nutně pozitivní, zároveň ale není ani a priori destruktivní. Za zmínku také stojí, že v terénu vznikaly a vznikají drobné památky vyplývající z tramských aktivit, zejména různé pomníčky.
- V kontextu tramského hnutí jako takového představuje Kokořínsko prostor častého setkávání středočeského a severočeského trampingu, přičemž bývá ale navštěvováno i trampy ze vzdálenějších regionů. Z hlediska trampingu a jeho role v české společnosti jsou nejvýraznější události a místa zejména ty, které jsou navázané na činnost Rover Clubu a S. T. O. Sever. Zároveň jde o oblast s živou tramskou tradicí, která může být modelovým územím pro další výzkumy a dokumentaci.

Tramping na Kokořínsku tedy lze jako součást širšího tramského hnutí považovat za projev nemateriálního kulturního dědictví, který sice (patrně pouze prozatím) nepoživá ochrany ve smyslu mezinárodní Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO a tím pádem mezinárodního práva nadřazeného národní legislativě, avšak vykazuje extrémně závažné hodnoty historické, kulturní, symbolické, paměťové, identitotvorné a další. Součástí těchto hodnot jsou i materializované projevy trampingu (tábory, nocoviště, místa paměti). V tomto smyslu je k trampingu a jeho projevům nutno přistupovat jako k předmětu veřejného zájmu, jehož uchování a další rozvoj musí být vyváženým způsobem zajištěno ve vztahu

**1 ♦♦r v♦r r♦O
k jiným veřejným zájmům.**

Literatura

- Altman, Karel. 2000. Trampové a moc. K problematice postavení tramského hnutí ve společnosti od počátku 20. let do současnosti. *Český lid*, roč. 87, č. 3: 223-238
- Altman, Karel. 2003. „...jak někteří trampují.“ In: Pospíšilová, Jana (ed.): *Rajče na útěku. Kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami*. Brno: Doplněk: 255285.
- Altman, Karel. 2024. *Dědictví českého trampingu*. Praha: Academia.
- Antony, Michael. 2022. *Tramping*. Brno: CPRESS.
- Břeň, Pavel. 2023. *Tramping jako nehmotné dědictví Královéhradeckého kraje a jeho současná i potenciální role v cestovním ruchu tohoto regionu*. Bakalářská práce, Univerzita Hradec Králové Fakulta informatiky a managementu, Katedra rekreologie a

cestovního ruchu.

- Gabriel, František - Panáček, Jaroslav - Podroužek, Kamil. 2011. *Helfenburk. Hrad pražských arcibiskupů*. Dřísy: Hrádek, o. s.
- Hák, Josef. 2018. *P Angelik František Fišer (1926-1983). Kritická biografie*. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Katedra církevních dějin a patrologie.
- Henry. 2009. Modrá perla. *Roverská sosna*, roč. 2, č. 1: 13-14
- Hovorka, Luboš. 2018. Trampská osada Hara-Koko. *Mělnicko*, březen 2018: 22
- Hurikán, Bob. 1933. *Trampské zkazky. Naše dějiny*. Praha: Práce intelektu.
- Jehlička, Petr - Smith, Joe. 2017. *Trampové, přírodovědci a brontosauři Předlistopadová zkušenost českého environmentálního hnutí jako předzvěst ekologické modernizace*. Soudobé dějiny roč. XXIV, č. 1-2: 78-101
- Jonny. 2008. Key Way. *Roverská sosna*, roč. 1, č. 2: 13-14
- Kompas. 2011. Orlí pírkó. *Roverská sosna*, roč. 4, č. 1: 17
- Krško, Jan. 2017. Nedokončený rukopis Gézy Včeličky o dějinách trampingu. *Studia Ethnologica pragensia*, 2/2017: 171-201
- Mann, Arne. 1985. *Obrady prijímania nových členov do trampskej osady*. In: Václav Frolec (ed.), *Čas života*. Brno: Blok: 225-240.
- Mery. 2013. T. O. Bílé skály. *Roverská sosna*, roč. 6, č. 2: 23-26
- Mery. 2014. T. O. Bílé skály. *Roverská sosna*, roč. 7, č. 1: 17-26
- Náhlík, Petr. 2017. *Trampský samizdat*. *Studia Ethnologica pragensia*, 2/2017: 225-243
- Pohunek, Jan. 2011. Kultura tramp. In: Janeček, Petr (ed.): *Folklor atomového věku*. Praha: Národní muzeum: 65-88
- Pohunek, Jan. 2018. Trampské osady v kontextu neformální architektury. *Český lid*, roč. 105, č. 4: 399-423
- Pohunková, Iva. 2020. *Způsoby využití pískovcového podloží v českém rurálním prostředí*. Diplomová práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro archeologii.
- Randák, Jan - Krško, Jan - Mareš, Jan - Pohunek, Jan - Špringl, Jan 2020: *Putování za obzor. Tramping v české společnosti 1918-1989*. Praha: Lidové noviny.
- Sam. 2011. T. O. Howgh. *Roverská sosna*, roč. 4, č. 2: 19-22.
- Stein, Karel. 2009. Trampská pomístní jména v Českém Švýcarsku a Lužických horách. *Děčínské vlastivědné zprávy - časopis pro vlastivědu Děčínska a Šluknovska*, č. 2: 3845.
- Šantora, Jan. 1995. T. O. H. Severská dvojka, *Tramp*, roč. XII, č. 5: 9.
- Tom. 2010. Historie kolem jedné trampské chajdy. *Roverská sosna*, roč. 3, č. 2: 16-18. Vejoun.
2010. Atlanta. *Roverská sosna*, roč. 3, č. 1: 13-14.
- Vonka, Přemysl. 2010. *Stopa - z campů děčínských trampů*. Libouchec: 1. trampská severočeská neoficiální „stovkařská“ kulturně podpůrná akciová společnost.

Prameny

Archiv bezpečnostních složek, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování, KR-625320 MV Rostislav Jezvina.

Státní okresní archiv Mělník, fond Okresní úřad Mělník, karton 703, *Nutno učiniti přítrž řádění divokých trampů v Kokořínském údolí.*